

Страсбург, 14 февруари 2024 г.

КОНСУЛТАТИВЕН СЪВЕТ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ СЪДИИ
(КСЕС)

Въпросник за подготовката
на Становище № 27 на КСЕС (2024 г.)
относно дисциплинарната отговорност на съдиите

Във вашите отговори, моля, не изпращайте извадки от вашето законодателство, а опишете ситуацията по кратък и стегнат начин, включително накратко какво се случва на практика.

Въведение

Препоръка CM/Rec(2010)12 на Комитета на министрите на Съвета на Европа към държавите-членки относно съдиите: независимост, ефикасност и отговорности подчертава, че тълкуването на закона, оценката на фактите или претеглянето на доказателствата, извършени от съдиите, за да решат делата не трябва да водят до гражданска или дисциплинарна отговорност, освен в случаи на злонамереност и груба небрежност.

CM/Rec(2010)12 продължи, като уточни, че може да последва дисциплинарно производство, когато съдиите не изпълняват задълженията си по ефективен и надлежен начин. Такова производство трябва да се води от независим орган или съд с всички гаранции за справедлив процес и да предоставя на съдията правото да обжалва решението и санкцията. Дисциплинарните санкции трябва да бъдат пропорционални. CM/Rec(2010)12 също подчерта, че съдиите не трябва да носят лична отговорност, когато решението им е отменено или променено при обжалване.

Трябва да се отбележи, че CM/Rec(2010)12 е изготвен през 2010 г., като се вземат предвид становищата на КСЕС, както е обявено в преамбюла на CM/Rec(2010)12.

Становище на КСЕС №3 (2002) относно принципите и правилата, определящи професионалното поведение на съдиите, в частност етика, несъвместимо поведение и безпристрастност, споменава следните ключови принципи по отношение на дисциплинарната отговорност на съдиите:

(i) във всяка държава уставът или основната харта, приложима към съдиите, следва да определят, доколкото е възможно, с конкретни термини пропуските, които могат да доведат до дисциплинарни санкции, както и процедурите, които трябва да се следват;

(ii) що се отнася до образуването на дисциплинарни производства, държавите трябва да предвидят въвеждането на конкретен орган или лице, което да отговаря за получаване на жалби, за получаване на изявленията на съдията и за преценка в техния контекст дали има или не достатъчно факти срещу съдията, които да изискват образуване на такова производство;

(iii) всяко дисциплинарно производство следва да се определя от независим орган или трибунал, който прилага процедура, гарантираща пълно право на защита;

(iv) когато такъв орган или трибунал сам по себе си не е съд, тогава неговите членове следва да бъдат назначени от независимия орган (със значително съдебно представителство, избрано демократично от други съдии);

(v) договореностите по отношение на дисциплинарните производства във всяка страна трябва да са такива, че да позволяват обжалване от първоначалния дисциплинарен орган (независимо дали самият той е орган, трибунал или съд) пред съд;

(vi) санкциите, които са на разположение на такъв орган в случай на доказано неправомерно поведение, следва да бъдат определени, доколкото е възможно, със специфични термини в устава или основната харта на съдиите и следва да се прилагат по пропорционален начин.

Въпросник за становище на КСЕС № 27 (2024)

относно дисциплинарната отговорност на съдиите

I. Законодателство

1. На какво законодателно ниво (конституция, закон, кодекс и др.) е регламентирана дисциплинарната отговорност на съдиите във вашата страна?

2. Съгласно съответните закони има ли укази, наредби и/или правила относно дисциплинарната отговорност на съдиите (напр. нормативни или подзаконови актове на правителството, върховен съд или друг висш съдебен орган, съвет на съдебната власт и/или други органи)?

3. Държавната съдебна власт, асоциациите на съдии и/или отделните съдии участваха ли под някаква значима форма в процеса на изготвяне на горепосочените закони, укази, наредби и/или правила? Ако да, до каква степен?

II. Институционална рамка за дисциплинарни производства срещу съдии

4. Кои органи (т.е. съвет на съдебната власт, върховен съд или друг висш съдебен орган, други институции) или служители/лица са отговорни за получаване на жалби с цел започване на дисциплинарни производства срещу съдии?

5. Има ли срокове, в които трябва да се подаде жалба за образуване на дисциплинарно производство? Ако е така, моля, да предоставите подробности.

6. Има ли ограничения за категориите лица и/или органи, които имат право да подадат жалба с цел образуване на дисциплинарно производство? Ако е така, моля, да предоставите подробности.

7. Конституционният съд има ли някаква роля на някои от етапите от дисциплинарното производство срещу съдии?

8. Освен тези, които имат правомощието да образуват дисциплинарни производства, има ли органи или служители/лица, които могат да поискат образуване на дисциплинарни производства и какви са последващите действия по тези искания?

9. Има ли различни органи, участващи в дисциплинарни производства срещу съдии (т.е. орган с разследващи функции и орган с правомощия за вземане на решения по отношение на установяване на дисциплинарно нарушение и определяне на дисциплинарно наказание)?

10. Как са гарантирани независимостта и безпристрастността на всички горепосочени органи или служители/лица, за да се избегнат всякакви политически, лични или други пристрастни нагласи (т.е. гаранции по време на техния избор/назначаване, възможности за отвод и т.н.)?

III. Основания за образуване на дисциплинарни производства срещу съдии

11. Какви са официалните основания, установени със закон, укази, наредби и/или правила, за започване на дисциплинарни производства срещу съдии във вашата страна (напр. сериозна небрежност, злонамерено поведение и други нарушения)?

12. Тези формални основания ясно и изчерпателно ли са дефинирани или има място за по-широко тълкуване и/или прилагане?

13. Има ли или може ли да има други основания (т.е. *ad hoc* основания) за образуване на дисциплинарни производства срещу съдии? Прилага ли се принципът *nulla poena sine lege praevia* (забрана на закони *ex post facto* и прилагане на закона с обратна сила)?

14. Има ли първоначално разглеждане на жалба от лице/орган, за да се види дали има основания, преди да отиде за преглед от дисциплинарния орган? Има ли официално

установени условия/обстоятелства, които изключват дисциплинарно производство срещу съдия? Възможно ли е да се прекрати такова производство на ранен етап? Ако е така, при какви условия/обстоятелства?

IV. Процесът на дисциплинарно производство срещу съдии

15. Каква е официалната стъпка за започване на дисциплинарно производство срещу съдии и как се процедира след това?

16. Има ли различни фази в дисциплинарното производство срещу съдии и кои органи или служители/лица ръководят всяка фаза (т.е. фаза на разследване, фаза на разглеждане, фаза на вземане на решение)?

17. Има ли някакви мерки, прилагани към съдиите след започване на дисциплинарното производство и има ли обстоятелства, при които съдия може да бъде отстранен от длъжност в очакване на приключване на дисциплинарния процес? Ако е така, моля, да предоставите подробности.

18. Какви са възможностите съдията да участва в различните фази на дисциплинарно производство срещу него и какви официални действия или мерки може да поиска?

19. Как се прилага принципът на презумпцията за невинност в хода на дисциплинарното производство?

20. Има ли официални срокове за започване и приключване на дисциплинарни производства срещу съдии? Ако е така, какви са ограниченията, прилагани във вашата система?

21. Как се взема окончателното решение за дисциплинарна отговорност на съдия (от кой орган или служител/лице; по каква процедура, напр. гласуване и др.)?

22. Засягат ли се дисциплинарните производства срещу съдия по някакъв начин от други съдебни производства (т.е. наказателни, граждански, административни) за същото нарушение, извършено от съответния съдия? Ако е така, моля уточнете.

23. Какви са възможностите на съдия да обжалва решение за дисциплинарна отговорност? Обжалването има ли суспензивен ефект върху последиците от такова решение?

24. Може ли съдия да участва в дисциплинарните изслушвания на етапа на обжалване?

25. Какъв е обхватът на съдебния контрол (напр. наличие на публично заседание в даден момент от производството по обжалване, възможности за апелативните органи да оценят фактическите доказателства, други приложими аспекти)?

26. Фазата на обжалване само решението за дисциплинарната отговорност на съдията ли засяга, или и конкретното наложено наказание и може ли това наказание да бъде заменено с друго (напр. потвърждаване на дисциплинарната отговорност, но замяна на наказанието)?

27. След обжалване на първа инстанция, може ли съдия да отнесе делото си за по-нататъшно обжалване пред висши съдебни органи и до кое ниво?

28. Може ли органът, който е започнал производство за дисциплинарна отговорност (вж. раздел II, въпрос 4), да подаде жалба срещу решение, което счита за неудовлетворително (напр. оправдаване на съответния съдия или санкция, сметена за твърде лека)?

V. Дисциплинарни наказания на съдии

29. По отношение на дисциплинарните наказания срещу съдии, моля, опишете накратко следното:

- има ли лесно достъпен и изчерпателен списък на такива санкции, ясно дефиниран в законов текст;
- ясно ли е определено в такъв законов текст кое дисциплинарно наказание в кой случай се прилага;
- или е оставено на преценката на органа, вземащ решение, с възможност за тълкуване и/или прилагане на санкции.

30. Във всеки случай има ли изисквания, свързани с вземането на решение коя санкция да се прилага (напр. пропорционалност на санкцията спрямо извършеното нарушение или други изисквания)?

31. По-специално, как се защитава принципът на пропорционалност и има ли конкретни критерии и/или (обвързващи) връзки между определени нарушения и санкции? Ако освобождаването от длъжност е възможна санкция, предвидени ли са допълнителни обстоятелства за това?

32. Предвидено ли е изрично, че ако присъдата на съдия по някое съдебно дело бъде отменена при обжалване, неговата/нейната дисциплинарна отговорност няма да бъде потърсена?

VI. Проверка и други форми на отговорност и санкции/мерки срещу съдии

33. Съществува ли проверка във вашата страна и при какви условия (каква е нейната дефиниция) или се обмисля да бъде въведена и при какви условия?

34. Често се случва когато се въвежда проверка, инициаторът на тази извънредна процедура да твърди, че обичайните средства, включително дисциплинарното производство, не действат. Следователно, могат ли членовете на КСЕС от държави, където проверката е била въведена в миналото или където тя може или трябва да бъде въведена, да предоставят информация относно причините, които са идентифицирани в тяхната страна, обосноваващи, че дисциплинарното производство не е достатъчно?

35. Какво е общото ви мнение за проверката (предимства и недостатъци)?

36. В допълнение към проверката, има ли възможност във вашата страна да се позовават на други форми на отговорност срещу съдии извън обхвата на дисциплинарното производство и/или да се прилагат санкции/мерки в различни ситуации (напр. отстраняване от длъжност, етични или други мерки)? Моля уточнете. Моля, имайте предвид, че този въпрос не касае обикновена гражданска, административна или наказателна отговорност.

37. В случай на проверка или други форми на отговорност, както е споменато по-горе, кой орган отговаря? Същият орган ли е като този за дисциплинарното производство или различен орган?

38. Какъв е съставът на такъв орган и как се съставя (избран или назначен, от кого и т.н.)?

39. Каква е процедурата, изпълнявана от такъв орган за проверка или налагане на други форми на отговорност на съдиите, както е споменато по-горе?

40. Какви санкции/мерки могат да бъдат наложени на съдии от такъв орган и прилага ли се принципът на пропорционалност?

41. Може ли съдия да обжалва неблагоприятно решение на такъв орган?

VII. Проблеми и предизвикателства

42. Според вас има ли някакви проблеми или предизвикателства във вашата страна по отношение на дисциплинарната отговорност на съдиите (напр. основания за такава отговорност; дисциплинарни производства или отговорните органи; прилаганите санкции; възможността за обжалване и т.н.)?

43. Ако е така, какви решения можете да предложите за преодоляване на тези проблеми или предизвикателства?